

MŁOTO (35) *sb n*

Pierwsze o pochylone, końcowe jasne.

sg *N* młóto (7). ◇ *G* młóta (12). ◇ *A* młóto (5). ◇ *I* młót(e)m (8). ◇ *L* młócie (1). ◇ *V* młóto (1). ◇ *pl N* młóta (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

Odpadowy produkt otrzymywany przy warzeniu piwa (tzw. słodziny), przy wyrobie wina, a także przy mieleniu lub młóceniu zboża lub grochu (tzw. otręby, plewy lub łuszczyzny), używany jako pasza dla zwierząt domowych; siliqua BartBydg, PolAnt, Vulg, Cn; apluda, canicae, cantabrum, furfur, magdalia Cn (35) : siliqua, genus leguminis porcorum ad comedendum, młoto BartBydg 143b; (nagł) Pfiárnía. (-) MOżelz młotá przymieľzác/ nie wŷyľtko teź tľuczą [...] po chwili y młotá/ iuź nam nie doľtáło/ Swiniam/ Kozam/ á Krowam/ iuź ŷie rozchwytało. RejZwierz 137, 128, 139v; RejZwierz 109; (nagł) Modlibofki. (-) Częľto ten Bogá modli nie o chleb o piwo [...]. Ieľt oná becźká właľnie co w niey młoto kwáľzą/ Y záwľze go ták vyrzyľz on ŷiedzi náď czáľzą. PaprPan Z4v; GostGosp 110, 136, 167.

W porównaniach (5): Gdyź to [jedzenie i picie] záwľzdy w żoładku iáko młoto w káďzi/ Leży RejWiz [61]v, 14v; RejZwierz 157v; roľkoľzy do młotá Syn Boży przyrownaľ LatHar 580, 676.

W nawiązaniu do przypowieści biblijnej o synu marnotrawnym (9): MurzNT Luc 15/16; [on marnotrawca] wŷyľtkę ozdobe pocźciwoľci ľwéy Szľácheckieý byľ vtrácił/ ŷwinie páľľ/ młóto z nimi iadaľ OrzQuin P3; ľam potym ná ofťatek miedzy ŷwiniámi nie mogľ być náľycon młotá czáľu gľodu ľwego. RejPos [219]v, Ooo2v; RejZwierz 178v; WerGoľc 222; WerKaz 299; do grzechow ľię y grzeľznikow pręďko z ľynem onym márnotrawnym/ iáko do młotá iákiego/ y ŷwiniopáľtwá ľkľoniwľzy LatHar 145; WujNT Luc 15/16.

W charakterystycznych połączeniach: młoto plugawe, ŷmierdźce (2); młota najadać się, nasycón, przymieszać; młoto jeść (jadać) (3), kwasić.

Zwrot: »napeľni(a)ć, otkac (a. natkać) brzuch młotem« = implere ventrem de siliquis PolAnt, Vulg [szyk zmienny] (3:2): a on [syn marnotrawny] rád by byľ napeľniaľ brzuch ľwoi młótem ktoré iadły ŷfinie MurzNT Luc 15/16; Bochmy nie ták ľtworzeni bychmy iedno żárli/ A otkawľzy brzuch młotem iáko ŷwinie máľli. RejWiz 30, 51; WerGoľc 222; WujNT Luc 15/16.

Wyrażenia: »winne młoto« = vinacea Murm (2); Murm 165; Vinacia, vynne młoto, sunt grana uvae jam expressae BartBydg 170b.

»młoto ze zboża« (1): ábyľmy ofiedli zá Srebro potrzebne/ á vbogie zá boty/ y otręby ábo młoto ze zboża [quisquillas frumenti; plewy pľzenciczne WujBib] ábyľmy przedáli. Leop Am 8/6.

Szeregi: »otręby a(1)bo młoto« (2); Leop Am 8/6; á co ie [wieprze] vkarmiá żoładźiem/ Bukwiá/ Zbożym/ á niźli otrębámi áľbo młotem. SienLek 6v.

»młoto a(1)bo (jako indzie mowiá) słodziny« (2): Sľowo ľacińskie nieznaczy próľto młóta abo iako indzie mowiá słodźin/ ale nierowno inľzē rzeczy/ a miedzy inľzēmi/ ľuskiniē iakie ľą na grochu i na inľzem zbożu które ŷię wľuskiniach rodźi MurzNT 196 marg; GostGosp 138.

W przen (3) : O nieľzczeńna polewko/ o mizerne młoto/ Wolnoć zá cię przedáią RejZwierz 128; RejPos Ooo2v.

Wyrażenie: »grube młoto« (1): gdy ich [ludzi] od świętego piłmá [księża] odwodzą/ á vftávámí ludzkíemí (iuz nie íáko mlekiem/ ále íáko grubym młotem/ tuczą y karmią) *NiemObr* 91.

Synonimy: luszczyna, otręby, plewa, słodzina.

TZ